

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра **Права** (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Голубов А.Є.
(ініціали та прізвище)

«31» серпня 2022 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА. ЧАСТ. I

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 08 Право
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 081 Право
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Право
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти:
перший (бакалаврський)

Харків – 2022 р.

Розробник: **Філіпенко Наталія Євгенівна, доктор юридичних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри права гуманітарно-правового факультету**

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри **Права**

(назва кафедри)

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри **д.ю.н, професор**

Спіцина Г.О.

1. Загальна інформація про викладача

Філіпенко Наталія Євгенівна, доктор юридичних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри права гуманітарно-правового факультету. n.filipenko@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять проблеми судової експертизи у кримінальному та адміністративному провадженнях за фактами втручань у діяльність об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту; кримінологія; правове регулювання інформаційної безпеки в Україні; актуальні проблеми правового регулювання та організації безпеки суб'єктів господарювання критичної інфраструктури та повітряного транспорту; актуальні проблеми запобігання корупції тощо.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна 1

Обсяг дисципліни: 6,5 кредити ЄКТС/195 годин, у тому числі аудиторних – 56 год., самостійної роботи здобувачів – 139 год.

Форма здобуття освіти – *денна*

Дисципліна *обов'язкова*

Види навчальної діяльності – *лекції, семінарські та практичні заняття*

Види контролю – *модульний контроль, залік*

Мова викладання – *українська*

Пререквізити – філософія права; історія права.

Кореквізити – кримінальне право; кримінальний процес; кримінологія; цивільне право; цивільний процес; трудове право; сучасні проблеми доказування у кримінальному провадженні; використання кримінального аналізу щодо протидії кримінальним правопорушенням на об'єктах критичної інфраструктури та повітряного транспорту; актуальні проблеми запобігання та протидії корупції; актуальні питання забезпечення прав і свобод людини у кримінальному судочинстві; судові експертизи у кримінальному та адміністративному провадженнях за фактами втручань у діяльність об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: формування умінь з виважених, наукових позицій надавати належну оцінку складним явищам та процесам державно-правової дійсності, розкривати їх сутність, розуміти їх соціальне призначення, місце і роль у політичній та правовій системах суспільства, плідно сприяти розв'язанню різноманітних проблем державного і правового будівництва, формування у студентів професійної правової культури, орієнтованої на загальнолюдські ідеали та цінності; розвитку правового мислення; формування юриста з освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, вироблення у нього почуття інноваційного характеру, високих навичок професійної діяльності та набуття вмінь, необхідних для застосування спеціалізованих заходів у подальшій практичній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- забезпечити знання найбільш загальних, основоположних закономірностей державно-правового життя суспільства;
- сформувати фундамент правової культури майбутніх фахівців, їх юридичного мислення, науковий юридичний світогляд, здатність ухвалювати юридично коректні рішення в професійній сфері;
- забезпечити ознайомлення з новітніми науковими та практичними досягненнями у сфері теорії держави і права;
- забезпечити знання найбільш загальних, основоположних закономірностей державно-правового життя суспільства;
- надати перші уявлення про основні державно-правові поняття та категорії, які необхідні для ефективного опанування галузевих та інших юридичних дисциплін тощо.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК).

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.

СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

СК 7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного

аналізу факти.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК 14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН 11. Володіти базовими навичками риторики.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

ПРН 18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

ПРН 19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН 22. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

ПРН 23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. ПОНЯТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ ТА СУТНІСТЬ ДЕРЖАВИ

Змістовий модуль 1

Тема 1. Загальна характеристика теорії держави та права як юридичної науки.

Становлення загальнотеоретичної науки про державу і право. Філософія права та енциклопедія права як її попередники. Наступність у розвитку загальнотеоретичних державно-правових знань. Внесок мислителів України у розвиток загальнотеоретичного вчення про державу та право. Роль вчених юристів України у визначенні предмета й структури теорії держави і права як науки й навчальної дисципліни. Предмет теорії держави та права. Особливості предмету теорії держави та права як науки. «Теорія держави» і «теорія права», їх відмінність і єдність.

Методологія теорії держави і права. Метафізика, діалектика (матеріалістична та ідеалістична), ідеалізм (об'єктивний та суб'єктивний), матеріалізм (об'єктивний та суб'єктивний), у пізнанні державно-правових явищ. Логічні прийоми загальнотеоретичного пізнання держави і права (аналіз, синтез, індукція, дедукція тощо).

Загальнонаукові та приватно-наукові методи пізнання держави і права: формально-логічний метод, соціологічний метод, системно-структурний метод, конкретно-історичний метод, статистичний метод тощо). Приватно-наукові методи пізнання держави і права (метод порівняльного правознавства, метод техніко-юридичного аналізу, метод конкретизації, метод інтерпретації тощо).

Склад теорії держави і права, її головні наукові напрями. Структура теорії держави і права як навчальної дисципліни. Понятійний апарат теорії держави і права. Гуманізація загальнотеоретичного наукового знання про державу і право. Знання теорії держави і права як науки і навчальної дисципліни.

Тема 2. Основні теорії виникнення держави.

Причини і шляхи виникнення держави. Держава як феномен людського суспільства. Міфологічна теорія походження держави. Релігійна теорія виникнення держави. Патріархальна теорія виникнення держави. Патерналістична теорія виникнення держави. Патримоніальна теорія виникнення держави. Договірна теорія виникнення держави. Психологічна теорія походження держави. Органічна теорія походження держави. Марксистська (матеріалістична, класова, економічна) теорія походження держави. Іригаційна (гідравлічна) теорія походження держави. Демографічна концепція походження держави. Расова теорія походження держави. Кризова теорія походження держави.

Тема 3. Поняття та ознаки держави

Поняття держави (у світі різних підходів щодо визначення). Основні ознаки держави. Фундаментальні елементи держави: населення (народ, нація громадяни), територія, публічна влада. Суверенітет держави. Внутрішня і зовнішня сторони суверенітету. Суверенітет народу і його втілення в демократичних державах. Національний суверенітет і право націй на самовизначення. Суверенітет у федеративній державі. Поняття державної влади, її співвідношення з політичною владою. Класові, національні, корпоративні, загально-соціальні фактори і їх місце в державі. Методи і форми забезпечення державою інтересів суспільства, громадян, національних і соціальних спільнот (груп). Взаємозумовленість і взаємозв'язок держави, політичного, економічного, соціального устрою суспільства. Сутність держави. Аспекти сутності держави.

Класове (вузькогрупове) і загально-соціальне у сутності держави. Держава і політичний, економічний, соціальний устрій: їх взаємозв'язок і взаємозумовленість.

Тема 4. Поняття та елементи форми держави

Наукова класифікація держав світу щодо порядку побудови владних відносин у державі. Поняття форми держави. Складові елементи форми держави: форму державного правління (найстаріший елемент: вченими він став виокремлюватися ще в Стародавній Греції); форму державного устрою (активно вивчається починаючи з XVII – XVIII ст.); форму державно-правового режиму. Форма державного правління. Форма територіального устрою. Форма державно-правового режиму.

Принципи організації та функціонування форми держави (принцип легальності, принцип легітимності, принцип координації елементів форми держави, принцип політичної ефективності).

Сутність держави. Зміст держави. Фактори, які в комплексі формують форму держави. Монократична державна форма. Сегментарна державна форма. Полікратична державна форма.

Тема 5. Поняття та види форми державного правління.

Поняття форми державного правління.

Монархія. Ознаки монархічної форми державного правління. Розподіл монархій за

обсягом і характером повноважень монарха (необмежена монархія: деспотична монархія та абсолютна монархія; обмежена монархія: станово-представницька монархія, конституційна монархія, дуалістична монархія, парламентська монархія).

Республіка. Ознаки республіканської форми державного правління. Типи республік (аристократична республіка, демократична республіка). Основні юридичні ознаки демократичної республіки. Парламентська республіка. Основні ознаки парламентських республік. Президентська республіка, її основні ознаки й особливості. Змішана республіканська форма державного правління, її основні ознаки й особливості. Нетипові (змішані) республіканські форми правління.

Тема 6. Поняття та види форми державного устрою.

Поняття форми державного устрою. Складові форми державного устрою: територіальну організацію населення; розподіл держави на основні складові частини; правове положення територіальних складових держави; принципи побудови взаємовідносин центра та регіонів.

Унітарна держава. Юридичні ознаки унітарної держави. Централізована та децентралізована унітарна держава. Автономія. Федерація та її види. Конфедерація, її особливості й ознаки. Союзи держав (співдружність і співтовариство). Протекторат держав. Міжнародний протекторат (опіка).

Тема 7. Поняття та види форми державно-правового режиму.

Поняття форми державно-правового режиму. Загальні показники державного режиму. Демократичний державний режим. Його головні ознаки: основне джерело влади в державі

– народ (громадяни); законодавча влада здійснюється виборним колегіальним органом – парламентом; рівність громадян перед законом, гарантованість державою їх прав і свобод; виборність представницьких органів влади населенням; юридично визначена строковість повноважень представницьких органів; розвинена система демократичних інститутів; пряма участь громадян у вирішенні загальних справ; реальне здійснення поділу державної влади; політичний плюралізм із врахуванням інтересів меншин. Різновиди демократичного державного режиму: ліберально-демократичний, консервативно-демократичний, радикально-демократичний.

Антидемократичні державні режими. Форми антидемократичного державного режиму: деспотичний державний режим, авторитарний державний режим, тоталітарний державний режим

Тема 8. Форма держави України.

Форма державного управління в Україні. Форма державного устрою в Україні. Форма державного режиму в Україні.

Змістовий модуль 2

Тема 9. Функції держави

Поняття функцій держави. Визначення основних напрямів діяльності держави.

Класифікація функцій держави, їх взаємозумовленість і взаємозв'язок.

Функції сучасної Української держави і функції державних органів: їх відмінність і взаємозв'язок.

Правові форми здійснення державою своїх функцій. Загально-соціальні, національні і класові фактори у змісті функцій держави. Критерій прогресу в розвитку функцій держави.

Тема 10. Форми і методи забезпечення функцій держави.

Правові форми здійснення функцій держави. Правотворча діяльність. Правозастосовна діяльність. Правоохоронна діяльність.

Організаційні (неправові) форми здійснення функцій держави. Види організаційних (фактичних) форм здійснення функцій держави:

організаційно-регламентуюча форма; організаційно-економічна форма; – організаційно-контрольна форма; організаційно-виховна форма.

Методи забезпечення функцій держави: метод переконання; методи рекомендації і заохочення; метод примусу.

Тема 11. Механізм держави і державний апарат

Поняття механізму держави, його співвідношення з державним апаратом. Загальні риси державних інституцій, що входять до складу механізму держави (державний орган, державна установа, державне підприємство, збройні сили).

Поняття державного апарату, його ознаки. Поняття та ознаки державного органу.

Класифікація державних органів. Первинні та вторинні державні органи.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Центральні та місцеві державні органи. Органи, що формуються шляхом виборів та призначення. Одноособові та колегіальні державні органи.

Принципи організації і діяльності державного апарату: служіння народу, пріоритет прав людини, демократизм, законність, відповідальність, підконтрольність, ефективність.

Поділ влади як конституційний принцип організації й діяльності державного апарату.

Система стримувань та противаг між гілками державної влади.

Поняття державної служби, її види. Державний службовець, посадова особа державного апарату. Організація влади на місцях. Взаємодія місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Модульний контроль.

5. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено

6. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, практична робота

7. Методи контролю

Модульний контроль, залік

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	5	0...5
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...10	1	0...10
Змістовний модуль 2			

Робота на лекціях	0...1	11	0...11
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	8	0...32
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Усього за семестр			0...100

Білет для заліку складається з 2 теоретичних питань, і 1 практичного завдання (30 б + 30 б + 40 б) = 100 балів...

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);

- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку (20 балів);

- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);

- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);

- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);

- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);

- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);

- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);

- написання реферату /презентації, доповіді (5 балів) з обов'язковою перевіркою на антиплагіат через систему Unicheck (оригінальність тексту не менше 80 %);

- участь у не менше заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);

- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до

іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту/заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з двох теоретичних питань (60 балів) і одного практичного (40 балів)

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних/семінарських занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні/семінарські заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій.
2. Навчально-методичне забезпечення дисципліни (НМКД); <https://mentor.khai.edu/course/>

11. Рекомендована література

Базова

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Х. : Право, 2016. Т. 3 : Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 952 с
2. Загальна теорія права : підручник / О. В. Петришин, В. В. Лемак, С. І. Максимов та ін.; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2020. 568 с.
3. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваїте, 2015. 392 с.
4. Історія держави і права України: навчальний посібник / Трофанчук Г.І. К.: Юрінком Інтер, 2019. 700 с.
5. Каткова Т. Г. К29 Теорія держави і права : навч. посіб. у визначеннях і таблицях / Т.Г. Каткова. 2-ге вид., допов. Харків : Право, 2020. 96 с.
6. Кравчук М. В. Теорія держави і права (опорні конспекти): навч. посібник / М.В. Кравчук. 3-тє вид., переробл. і доповн. Тернопіль : Тернограф, 2013. 608 с.
7. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.
8. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник : рекомендовано МОН України / О. Ф. Скакун ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. 3-тє вид., доповн. і переробл. К. : Прав. єдність, 2012 . 524 с.
9. Тетарчук І., Дяків Т. Теорія держави і права: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 184 с.
10. Теорія держави і права : підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад.

НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. 416 с

11. Теорія держави і права: держ. іспит / Ю. М. Оборотов, Н. М. Крестовська, А. Ф. Крижанівський, А. Ф. Матвеєва ; НУ "ОЮА" . Х. : Одиссей, 2013 . 256 с.

12. Теорія держави і права: навч. посібник / С. К. Бостан, С. Д. Гусарєв, Н. М. Пархоменко та ін. К. : Академія, 2013 . 348 с.

13. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

Допоміжна

14. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 85 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2020. 280 с.

15. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 84 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2019. 72 с.

16. Аврамова О., Жидкова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми // Право України. 2010. №2. С.101 – 107.

17. Арабаджи Н. Б. Цілісність правового порядку як основа для його цінності // Часопис Київського університету права. – 2012. - №1. – С. 51-55.

18. Аракелян М. Нова парадигма правозахисної функції сучасної демократичної держави // Право України. 2012. №12. С. 252-258.

19. Арнаутова Л. П. Об'єкт та предмет теорії держави і права за О. В. Суріловим // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу, присвяч. 15-річчю НУ "Одеська юридична академія" та 165-річчю Одес. школи права (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.): Т. 1 . 2012 . С. 119-121.

20. Бабенко, К. Участь парламенту у формуванні уряду: проблеми і перспективи конституційної реформи в Україні // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2012. № 1. С. 12-17.

21. Балаклицький А. І. Поняття та значення основних ознак держави на сучасному етапі розвитку суспільства: загальнотеоретична характеристика // Держава і право: Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. 2011. Вип. 53. С. 104-109.

22. Баластрик, Л. О. Механізм реалізації соціальних функцій держави: інституційний аспект // Фінанси України. 2013. № 5. С. 90-99.

23. Басова Ю. Ю. Дослідження змісту поняття "законність" в діяльності органів публічної адміністрації // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2012. № 5 (ч. 2, кн. 2). С. 170-175.

24. Бедрій, М. М. Звичаєве право як об'єкт історико-правових досліджень // Часопис Київського університету права. 2013. № 2. С. 30-33.

25. Берназюк Я. Особливості видання Президентом України актів, які не передбачені Конституцією України // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. 2013. № 1. С. 38-44.

26. Бистрик, Г. Принципи організації і функціонування механізму держави: теоретико-правові аспекти // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 11. С. 9-16.
27. Богушова І. В. Теоретико-правовий аналіз деяких підходів до типології держав // Часопис Київського університету права. 2012. №3. С. 29-31.
28. Бобровник С. В., Богінич О. Л. Систематизація законодавства України: Актуальні проблеми та перспективи розвитку. К., 1994.
29. Братасюк М. Г. Правова відповідальність в контексті основних типів праворозуміння // Часопис Київського університету права. 2013. - №1. С. 10-14.
30. Бутенко, В.О. Проблеми й основні напрямки розвитку правової експертизи нормативно-правових актів України // Проблеми законності: Акад. зб. наук. праць. 2010. Вип. 110. С. 220-226.
31. Васильєв, С. В. Кодифікація як основна форма систематизації джерел цивільного процесуального права України // Держава і право: Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. 2013. Вип. 59 . С. 244-250.
32. Волинець В. Охорона прав і свобод людини і громадянина як функція сучасної демократичної держави // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 4. С. 9-15.
33. Волинець В. Правові аспекти реалізації оборонної функції сучасної держави // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 5. С. 4-10.
34. Волинець, В. В. Функції держави і правове забезпечення її взаємодії з громадянським суспільством // Держава і право: Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. 2013. Вип. 59 . С. 16-23.
35. Волощук, О. Т. Імпічмент як форма контролю за діяльністю вищою посадовою особою // Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2012. Вип. 55 . 616 с. С. 184-191.
36. Гарджиєв Г. Офіційне тлумачення Конституції: поєднання онтологічного та епістеміологічного підходів // Філософія права і загальна теорія права. 2012. - №2. С. 14-38.
37. Геєць, В. М. Яке майбутнє у соціальної держави? // Економіка України : Політико-економічний журнал. 2013. № 7. С. 4-20.
38. Геня Б. Право і мораль в системі соціонормативного регулювання // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. 2013. № 2. С. 362-368.
39. Гетьман, А. П., Данильян О. Г. Демократична правосвідомість як мета правового виховання // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія : зб. наук. пр. Х. : Право, 2013. 2013. №1(15). С. 84-92.
40. Гетьман, Є.А. Юридична природа та сутність зводу законів // Проблеми законності: Акад. зб. наук. праць . 1976-. 2010. Вип. 110 . 275 с. С. 3-9.

41. Голікова К. О. Дисципліна та законність у державному управлінні: поняття та способи їх забезпечення // Часопис Київського університету права. 2013. № 2. С. 110-113.
42. Головка С. Г., Бондаренко Д. Ю. Генеза прав і свобод людини як складових сучасної правової системи // Юридичний вісник. 2013. №3(28). С. 22-26.
43. Голубовський, В.Є. Правомірна поведінка: теоретико-методологічний аспект дослідження // Часопис Київського університету права. 2012. № 1. С. 68-72.
44. Гончаров, В. В. Динамічне тлумачення юридичних норм : монографія; НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування . Львів : СПОЛОМ, 2013 . 252 с.
45. Гордєєв В. Критерії класифікації юридичних фактів // Право України. 2012. №4. С. 396-403.
46. Гордимов А. В. Сучасний розвиток доктринальних джерел права в контексті захисту прав людини // Часопис Київського університету права. 2013. № 1. С. 40-44.
47. Грищук, В. К. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини : монографія. 2-ге вид., переробл. і доповн. Хмельницький : Хмельниц. ун-т управління та права, 2013 . 768 с.
48. Губань, Р. Питання адміністративно-територіального устрою України в рішення Конституційного Суду України та судів загальної юрисдикції // Вісник Конституційного Суду України. 2013. № 4. С. 80-90.
49. Гураленко Н. Основні концептуальні підходи до розуміння категорії «джерело права» // Юридична Україна. 2007. №6. С. 13-18.
50. Дениляк, О. Порівняльний аналіз механізмів стримувань і противаг між Президентом України, парламентом та Урядом України у владних моделях 1996 та 2004 років // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України: Наук. журнал. 2011. № 2 . 299 с. С. 174-181.
51. Джегава-Третьякова, С.Ю. Визначення та форми державного режиму // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (Одеса, 20-21 травня 2011 р.) . 2011 : Т. 1 . 2011 . С. 236-237.
52. Дмириєв Ю. А., Миронов В. О. Признаки государства: понимание и интерпретации // Государство и право. 2010. №10. С. 5-16.
53. Євхутіч, І. М. Стимулюючий вплив права та моралі на суспільний розвиток // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2012. № 1 (ч. 2, кн. 1). С. 54-59.
54. Житарєв, Є. В. Перспективи використання модельних нормативних актів у правовій сфері України // Адвокат : Загальнодерж. період. вид. 2013. № 4. С. 37-41.
55. Журба, Я. М. Взаємообумовленість форми правління держави та способу формування і відповідальності уряду // Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2011. Вип. 53 . 704 с. С. 196-202.

56. Історія держави і права України: курс лекцій / Щербатюк В.М., Захарченко П.П. К.: Фенікс, 2018. 496 с.
57. Завальнюк, В. Антропологічні аспекти правозначущої поведінки // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. 2013. № 1. С. 11-17.
58. Загуменна Ю. О. Законність у правоохоронній діяльності органів внутрішніх справ України: зміст, проблеми визначення, концепції // Право і безпека. 2010. - № 4. С. 51- 55.
59. Заєць А. Концепції правової держави і верховенства права в українській правовій й доктрині // Право України. 2013. №9. С. 243-269.
60. Захаркевич, Т.С. Формування правової поведінки в контексті побудови в Україні правової держави // Часопис Київського університету права. 2012. № 3. С. 41-44.
61. Зверєв, Є. О. Міжнародний договір як джерело національного права // Наукові записки Національного університету "Києво-Могилянська академія". Сер. "Юридичні науки: зб. наук. ст. 2010. Т. 103 . С. 41-44.
62. Зінченко О. В. Функції юридичних конструкцій: теоретико-правовий аналіз // Часопис Київського університету права. 2012. - №2. С.58-62.
63. Зубко, Г. Маргінальна поведінка як різновид правомірної поведінки особи // Підприємництво, господарство і право. - 2010. - № 12. С. 132-134.
64. Кабанець О. Є. Демократія як державний режим: теоретико-правовий аналіз // Часопис Київського університету права. 2012. - №4. С. 60-64.
65. Кадук, Т. Д. Проблеми реалізації парламентського контролю за діяльністю виконавчої влади в Україні // Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2013. Вип. 59 . 600 с.
66. Карманюк О. П. Реалізація юридичних обов'язків та їх вплив на правовий порядок // Часопис Київського університету права. 2012. №2. С. 62-65.
67. Карманюк О. П. Суб'єктивні права і юридичні обов'язки в контексті утвердження законності в українському суспільстві // Часопис Київського університету права. 2012. №3. С.48-52.
68. Кельман М. С. Питання методу і методологічного підходу у межах теорії права // Проблеми теорії та історії держави і права: збірник статей / за ред.. Ю. С. Шемшученка, О. К. Маріна, І. С. Гриценка; упор. О. В. Кресін, І. М. Ситар. К.; Львів: ЛьвДУВС, 2011. С. 3-7.
69. Ключковський, Ю. Суверенітет: держави чи народу? // Публічне право. 2013. № 3. С. 14-22.
70. Коваленко, В. В. Гарантії прав і свобод людини і громадянина України та шляхи їх удосконалення в контексті модернізації Конституції України // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 7. С. 57-65.
71. Козюба М. Співвідношення філософії права і загальної теорії права: історія і сучасність // Філософія права і загальна теорія права. 2012. №1. С. 107-115.

72. Колодій А. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика // Право України. 2013. №9. С. 270-288.
73. Комар, М. С. Соціальна держава як передумова забезпечення гідного рівня життя людини // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2013. № 2 (ч. 2, кн. 2). С. 52-57.
74. Косович В. До визначення поняття «нормативно-правовий акт»: практична необхідність і теоретична можливість уточнення // Право України. 2012. №9. С. 274-280.
75. Коструба, А. Норми права і правоприпиняючі юридичні факти в механізмі правового регулювання // Право України. 2011. № 3. С. 202-211.
76. Котенко М. В. Системний спосіб тлумачення правових норм: поняття, ознаки та місце в системі правоінтерпретаційної діяльності // Часопис Київського університету права. 2013. - № 2. С. 66-69.
77. Красовська В. Ефективність дії правових стимулів та обмежень у механізмі правового регулювання // Право України. 2010. № 6. С. 182-189.
78. Красюк, І. Роль науково-практичного коментаря в забезпеченні верховенства закону // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. 2013. № 2. С. 10-14.
79. Кривицький Ю. В. Історичний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичний аспект // Часопис Київського університету права. 2012. №1. С. 32-37.
80. Кривицький Ю. В. Механізм правового регулювання в сучасній теорії права // Часопис Київського університету права. 2009. - №4. С. 74-79.
81. Кривицький, Ю.В. Спеціалізовані норми права: поняття та структура // Наше право. 2010. № 2, ч. 1. С. 9-14.
82. Крижановський А. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи // Право України. 2013. №9. С. 229-242.
83. Крупчан, О. Д. Політичні діячі та державні службовці: підстави розмежування та їх вплив на компетенцію центральних органів виконавчої влади // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 8. С. 85-91.
84. Куян І. Я. До питання про родові і видові поняття суверенітету // Право України. 2013. №10. С. 185-193.
85. Лафітський, В. Правова держава і фактори її розвитку в порівняльно-правовому вимірі // Право України : Юрид. журн. 2013. № 3-4. С. 169-182.
86. Лепіш Н. Структура актів тлумачення норм права // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. - 2013. - № 2. С. 307-313.
87. Лисюк, І. І. Призначення та роль соціальних норм у регулюванні суспільних відносин // Держава і право: Юридичні і політичні науки* : зб. наук. праць. 2011. Вип. 51 . 768 с. С. 95-100.
88. Лисюк, І. І. Соціальні норми у державно організованому суспільстві // Держава і право: Юридичні і політичні науки* : зб. наук. праць. 2011. Вип. 53 . 704 с. С. 77-84.

89. Литвин В.М. Методологічні аспекти історичного пізнання в дослідженні української держави і права періоду незалежності // Держава і право суверенної України: проблеми теорії і практики . 2011 . 336 с. С. 10-21.
90. Луцький Р. П. Ієрархічність правових джерел (нормативних актів) як відображення буття позитивного права // Часопис Київського університету права. 2012. №2. С. 18-21.
91. Мазан Л. М. Поняття "дія нормативно-правових актів у часі" в контексті сучасного праворозуміння // Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2011. Вип. 53 . С. 65-71.
92. Майданик Р. Право України: дуалізм і система // Приватне право. 2013. - №2. С. 26-41.
93. Майданик Р. Судовий прецедент в країнах континентального права // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 2. С. 44-49.
94. Максимов С. Універсальність прав людини // Філософія права і загальна теорія права. 2013. №1. С. 110-117.
95. Маніліч, О. В. Співвідношення права та релігії як специфічних чинників соціально-нормативного регулювання суспільних відносин // Право і суспільство. 2012. № 6. С. 20-26.
96. Манько Д. Г. Особливості методології юридичної техніки й технології // Розвиток методології сучасної юриспруденції : матер. 3-ї Міжнар. наук. конф. (Одеса, 12 квітня 2013 р.) . 2013 . 220 с. С. 124-127.
97. Мельник А. Доповнюючі джерела українського права // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 11. С. 30-36.
98. Михайлова Д. С. Проблеми обмеження цивільної дієздатності фізичної особи в Україні / Д. С. Михайлова // Держава і право: Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. - 2013. Вип.59. С. 314-317.
99. Міхальов, В. О., Олькіна О. В. Міжнародно- правові стандарти і права людини в Україні : навч.-метод. посібни; НУ "ОЮА" . Одеса : Фенікс, 2013 . 68 с.
100. Міхно О. Публічні та приватні правовідносини: сутність і критерії їх розмежування / Ольга Міхно // Підприємництво, господарство і право. 2013. № 9. С. 12- 15.
101. Молибога М. П. Тлумачення норм права: сутнісні характеристики // Часопис Київського університету права. - 2010. - № 2. С. 42-46.
102. Ніжиборська, Л. А. Особливості взаємодії правових і моральних норм // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2012. № 5 (ч. 2, кн. 2). С. 22-28.
103. Новітнє вчення про тлумачення правових актів : навч. посібник / В. Г. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін. Х. : Право, 2013 . 752 с.
104. Оборотов Ю. Загальнотеоретична юриспруденція як сучасна теорія держави і права // Право України. 2013. №9. С. 103-116.
105. Овчаренко, В. Актуальні питання вдосконалення діяльності Конституційного Суду України щодо забезпечення та захисту

конституційних прав і свобод людини і громадянина // Вісник Конституційного Суду України. 2013. № 4. С. 63-71.

106. Оніщенко Н. До питання про розвиток доктрини прав людини (роки незалежності) // Право України. 2013. №9. С. 176-193.

107. Пайда, Ю. Релігійні норми в системі нормативного регулювання суспільних відносин // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. – 2012. – №2. С. 127-132.

108. Паращевіна О.А. Категорія "суб'єкт права" у сучасній юриспруденції // Питання удосконалення методології сучасної юриспруденції : тези 2-ої Міжнар. наук. конф., присвяч. пам'яті проф. О. В. Сурілова (Одеса, 30-31 березня 2012 р.) . 2012 . 276 с. С. 211-214.

109. Петришин О. Демократичні засади правової соціальної держави // Право України. 2013. - №8. С. 63-71.

110. Петришина М. Акти органів і посадових осіб органів місцевого самоврядування: сутність та особливості // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. праць . 2012. № 1(68) . С. 66-76.

111. Пікуля, Т.О. Механізм держави: ретроспективний огляд та сучасні наукові тенденції визначення // Право і суспільство. 2010. № 2. С. 9-15.

112. Полонка, І. Норма права як основа його нормативності // Підприємництво, господарство і право. 2012. № 8. С. 128-131.

113. Павлич С.В. До визначення поняття правотворчості // Часопис Київського університету права. 2007. № 1. С. 45–51.

114. Правова система України : історія, стан та перспективи. В 5 т./ За ред.. М. В. Цвіка, О. В. Петрішина. Х. : Право, 2008. Т. 1. Метрологічні та історичні проблеми формування та розвитку правової системи України. 728с.

115. Прокопенко О.С. Правотворення, правотворчість і законотворчість: проблеми співвідношення // Держава і право. 2007. - № 1. С. 88–94.

116. Проценко І. Адміністративні покарання як засіб забезпечення законності і правопорядку // Вісник прокуратури: Загальнодерж. фахове юрид. вид. 2013. № 6. С. 8-11.

117. Пундор, Ю. О. Про визначення змісту категорії "правосуб'єктність" у теорії права та галузевих теоріях цивільного і господарського права (порівняльний аспект) // Часопис Київського університету права. 2013. № 1. С. 60-63.

118. Рабінович П. Конституційні гарантії прав людини і громадянина: можливості модернізації в Україні // Право України. 2012. №8. С. 50-59.

119. Рабінович П. Проблема формування універсальної теорії права як спільної концептуальної основи теорії національного права і міжнародного права // Право України. 2013. - №5. С. 240-244.

120. Рабінович, П., Особа В. Загальна декларація прав людини: хто був її першим проектантом? // Юридичний вісник України : Загальнонац. правова газ. 2013. 7-13 груд. (№ 49). С. 6-7.

121. Речицький В. В. Неформальний конституціоналізм II. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2021. 440 с.
122. Сенчук С. С. Соціальна природа правового порядку: теоретико-правовий вимір // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2013. - № 2 (ч. 2, кн. 2). С. 3-9.
123. Скрипнюк, О. Державний суверенітет: генеза доктрини та визначення поняття (частина перша) // Публічне право. 2013. № 2. С. 6-12.
124. Солдатенко О. Право і державна влада: проблема легітимності // Філософія права і загальна теорія права. 2012. №1. С. 167-176.
125. Соляр С. П. Громадянське суспільство: загальнотеоретичні підходи до визначення // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України. X. : Право, 2013. №1(72). С. 271-279.
126. Сухонос В. Статус глави держави в умовах демократичного режиму // Право України. 2013. №8. С. 106-113.
127. Теплюк М. Деякі питання методології визначення поняття введення закону в дію // Віче : Теорет. і громадсько-політ. Журнал. 2012. № 7. С.10-13.
128. Хоменко, О. В. Виконавча влада за умов президентської республіки // Право і суспільство. 2013. № 5. С. 29-39.
129. Чиркин В. Формаційно-цивілізаційний підхід до класифікації правових систем і сімей // Порівняльне правознавство. 2012. №4. С. 63-83.
130. Шатіло В. Органи виконавчої влади у структурі конституційного механізму державної влади // Право України. 2012. №8. С. 341-347.
131. Шилінгов В. С. Поділ права на приватне та публічне як фундаментальна засада правової системи демократичного суспільства // Часопис Київського університету права. 2012. №1. С.48-51.
132. Шило С. М. Законність у діяльності публічної адміністрації: термінологічний апарат дослідження // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. - 2013. - № 2 (ч. 2, кн. 1). С. 184-189.
133. Щербанюк О. Проблема реалізація народного суверенітету в умовах конституційної модернізації // Право України. 2012. № 9. С. 291-301.

Інформаційні ресурси

1. Правовий портал «Ліга: Закон» - законодавство України: <http://search.ligazakon.ua/>
2. Верховна Рада України. URL : <https://www.rada.gov.ua/>
3. Сайт Президента України. URL : <https://www.president.gov.ua/ru>
4. Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
5. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
6. Національна академія правових наук України. URL: <http://www.aprnu.kharkiv.org/>
7. Конституційний Суд України. URL : <https://ccu.gov.ua/>.
8. Газета "Урядовий кур'єр" URL : <http://ukurier.gov.ua/uk/>

9. Газета "Юридична практика" URL : <http://presa.ua/juridicheskaja-praktika.html>
10. Міністерство внутрішніх справ України. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/contacts/ministry-internal-affairs>.
11. Міністерства Юстиції України URL : <http://www.gdo.kiev.ua>
12. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/>
13. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
14. Бібліотечно-бібліографічні ресурси Верховної Ради України. URL : <http://lib.rada.gov.ua/static/about/welcome.html>
15. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL : <https://nlu.org.ua/>
16. Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету ім. М.Є Жуковського (ХАІ). URL : <https://library.khai.edu/>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра **Права** (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Голубов А.Є.

(підпис)

(ініціали та прізвище)

« 31 » серпня 2022 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА. ЧАСТ. II

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 08 Право
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 081 Право
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Право
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти:
перший (бакалаврський)

Харків – 2022 р.

Розробник: Філіпенко Наталія Євгенівна, доктор юридичних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри права гуманітарно-правового факультету_____

**(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)
(підпис)**

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри Права

(назва кафедри)

Протокол № 1 від « 26» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри д.ю.н, професор

Спіцина Г.О.

1. Загальна інформація про викладача

Філіпенко Наталія Євгенівна, доктор юридичних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри права гуманітарно-правового факультету
n.filipenko@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять проблеми судової експертизи у кримінальному та адміністративному провадженнях за фактами втручань у діяльність об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту; кримінологія; правове регулювання інформаційної безпеки в Україні; актуальні проблеми правового регулювання та організації безпеки суб'єктів господарювання критичної інфраструктури та повітряного транспорту; актуальні проблеми запобігання корупції.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна 2

Обсяг дисципліни: 3,5 кредитів ЄКТС/105 годин, у тому числі аудиторних – 72 год. (лекцій – 32; практичних/семінарських – 40), самостійної роботи здобувачів – 33 год.

Форма здобуття освіти – *денна*

Дисципліна *обов'язкова*

Види навчальної діяльності – *лекції, семінарські та практичні заняття*

Види контролю – *модульний контроль, іспит*

Мова викладання – *українська*

Пререквізити – *філософія права; історія права.*

Кореквізити – *кримінальне право; кримінальний процес; кримінологія; цивільне право; цивільний процес; трудове право; сучасні проблеми доказування у кримінальному провадженні; використання кримінального аналізу щодо протидії кримінальним правопорушенням на об'єктах критичної інфраструктури та повітряного транспорту; актуальні проблеми запобігання та протидії корупції; актуальні питання забезпечення прав і свобод людини у кримінальному судочинстві; судові експертизи у кримінальному та адміністративному провадженнях за фактами втручань у діяльність об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту.*

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: формування умінь з виважених, наукових позицій давати належну оцінку складним явищам та процесам державно-правової дійсності, розкривати їх сутність, розуміти їх соціальне призначення, місце і роль у політичній та правовій системах суспільства, плідно сприяти розв'язанню різноманітних проблем державного і правового будівництва, формування у студентів професійної правової культури, орієнтованої на загальнолюдські ідеали і цінності; розвитку правового мислення; формування юриста з освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, вироблення у нього почуття інноваційного характеру, високих навичок професійної діяльності та набуття

вмінь, необхідних для застосування спеціалізованих заходів у подальшій практичній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- забезпечити знання найбільш загальних, основоположних закономірностей державно-правового життя суспільства;
- сформувати фундамент правової культури майбутніх фахівців, їх юридичного мислення, науковий юридичний світогляд, здатність ухвалювати юридично коректні рішення в професійній сфері;
- забезпечити ознайомлення з новітніми науковими та практичними досягненнями у сфері теорії держави і права;
- забезпечити знання найбільш загальних, основоположних закономірностей державно-правового життя суспільства;
- надати перші уявлення про основні державно-правові поняття та категорії, які необхідні для ефективного опанування галузевих та інших юридичних дисциплін тощо.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК).

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.

– СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

СК 7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК 14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН 11. Володіти базовими навичками риторики.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

ПРН 18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

ПРН 19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН 22. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

ПРН 23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. ПОНЯТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАВА

Змістовий модуль 1

Тема 1. Поняття, сутність і зміст об'єктивного права.

Сучасні підходи до розуміння права. Доктринальні дефініції поняття «праворозуміння». Ознаки праворозуміння. Праворозуміння як науково-теоретична конструкція (абстрактна модель) та її елементи. Функції праворозуміння. Тип праворозуміння. Поняття, сутність і принципи об'єктивного права. Природу позитивного (юридичного, спеціально-соціального), так і природного (загальносоціального) права. Об'єктивне право. Суб'єктивне право. Ознаки права. Цінність права. Принципи права. Функції та структура об'єктивного права. Ознаки функцій права. Структура права. Елементи структури права.

Тема 2. Система права та система законодавства.

Норма права: поняття, структура та види. Ознаки норм права. Співвідношення норми права з нормами моралі, корпоративними, релігійними, політичними нормами. Критерії класифікації та види норм права. Структура норми права: гіпотеза, диспозиція, санкція. Класифікація гіпотез, диспозицій, санкцій: критерії та види. Спеціалізовані норми права: природа та особливості. Способи (прийоми) викладення елементів норм права в приписах статей нормативно-правових актів. Співвідношення норми права і припису статті нормативно-правового акту.

Поняття та елементи системи права. Ознаки системи права. Структура системи права. Галузь права. Ознаки галузі права. Класифікація галузей права. Інститут права. Види інститутів права.

Система законодавства та її співвідношення із системою права. Ознаки системи законодавства. Структура системи законодавства.

Систематизація законодавства. Кодифікація. Консолідація.

Тема 3. Правотворчість та форми (джерела) права.

Правотворчість: суб'єкти, види та стадії. Ознаки правотворчості. Принципи правотворчості. Класифікація правотворчості. Поняття та основні види форм (джерел) права. Нормативно-правовий акт. Правовий звичай. Судовий чи адміністративний прецедент. Нормативний договір. Релігійні тексти. Правова доктрина. Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки та види. Основні ознаки нормативно-правового акта. Види нормативно-правових актів. Класифікація законів. Конституція України. Закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Дія нормативно-правових актів у просторі, часі та за колом осіб.

Тема 4. Реалізація норм права.

Поняття та форми реалізації норм права. Ознаки реалізації норм права. Форми реалізації норм права.

Застосування норм права: поняття, стадії, вимоги. Ознаки застосування норм права. Форми застосування норм права. Стадії застосування норм права. Вимоги до застосування норм права.

Правозастосовні акти: поняття, ознаки, види. Вимоги до оформлення письмового правозастосовного акту.

Тлумачення норм права: поняття, види, способи. Офіційне тлумачення норм права. Нормативне тлумачення норм права. Казуальне тлумачення норм права. Неофіційне тлумачення норм права. Компетентне тлумачення норм права. Буденне тлумачення норм права. Буквальне тлумачення норм права. Обмежувальне тлумачення норм права. Розширювальне тлумачення норм права. Граматичний спосіб тлумачення норм права. Історичний спосіб тлумачення норм права.

Тема 5. Правові відносини.

Поняття, ознаки та види правовідносин. Передумови виникнення, зміни і припинення правовідносин. Загальні (матеріальні) передумови виникнення, зміни і припинення правовідносин. Спеціальні (юридичні) передумови виникнення правовідносин.

Структура правовідносин. Суб'єкти правовідносин. Об'єкти правовідносин. Зміст правовідносин. Юридичні факти. Правосуб'єктність. Правоздатність. Дієздатність. Деліктоздатність. Правовий статус. Юридичні факти: поняття та класифікація. Функції юридичних фактів. Критерії класифікації юридичних фактів. Правові аксіоми.

Тема 6. Правова поведінка.

Поняття, ознаки та види правової поведінки. Класифікація правової поведінки. Поняття, ознаки та види правомірної поведінки. Правомірна поведінка працівників поліції. Поняття та види правопорушень. Юридичний склад правопорушення. Об'єктивно протиправне діяння. Ознаки злочинності. Класифікація злочинності.

Тема 7. Юридична відповідальність.

Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності. соціальна відповідальність. Конституційно-правова відповідальність. Кримінально-правова відповідальність. Адміністративно-правова відповідальність. Цивільно-правова відповідальність. Дисциплінарна відповідальність. Міжнародно-правова відповідальність.

Принципи та функції юридичної відповідальності. Підстави юридичної відповідальності.

Тема 8. Правове регулювання та його механізм.

Правове регулювання: поняття, способи, методи, типи, предмет. Методи правового регулювання. Типи правового регулювання. Стадії правового регулювання.

Поняття механізму правового регулювання. Види і характеристика елементів механізму правового регулювання. Акти безпосередньої реалізації прав і обов'язків.

Законність: поняття, ознаки, принципи та система гарантій.

Поняття правопорядку, його ознаки, зміст, структура, функції та принципи.

Тема 9. Правова система. Основні правові системи сучасності.

Правова система: поняття, структура, функції. Основні ознаки правової системи.

Романо-германська (континентальна) правова сім'я.

Англо-американська правова сім'я (сім'я загального права).

Мусульманське (ісламське) право.

Традиційно-звичаєва правова сім'я.

Модульний контроль.

5. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено

6. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, практична робота

7. Методи контролю

Модульний контроль, іспит

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	5	0...5
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...10	1	0...10
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	11	0...11
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	8	0...32
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Усього за семестр			0...100

Білет для іспиту складається з 2 теоретичних питань, і 1 практичного завдання (30 б + 30 б + 40 б) = 100 балів...

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);
- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку (20 балів);
- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);
- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);
- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);
- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);
- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);
- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);
- написання реферату /презентації, доповіді (5 балів) з обов'язковою перевіркою на антиплагіат через систему Unicheck (оригінальність тексту не менше 80 %);
- участь у не менше заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);
- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту/заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з двох теоретичних питань (60 балів) і одного практичного (40 балів)

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано

75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущенні завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій.
2. Навчально-методичне забезпечення дисципліни (НМКД);
<https://mentor.khai.edu/course/>

11. Рекомендована література

Базова

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Х. : Право, 2016. Т. 3 : Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 952 с
2. Загальна теорія права : підручник / О. В. Петришин, В. В. Лемак, С. І. Максимов та ін.; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2020. 568 с.
3. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваїте, 2015. 392 с.
4. Історія держави і права України: навчальний посібник / Трофанчук Г.І. К.: Юрінком Інтер, 2019. 700 с.
5. Каткова Т. Г. К29 Теорія держави і права : навч. посіб. у визначеннях і таблицях / Т.Г. Каткова. 2-ге вид., допов. Харків : Право, 2020. 96 с.
6. Кравчук М. В. Теорія держави і права (опорні конспекти): навч. посібник / М.В. Кравчук. 3-тє вид., переробл. і доповн. Тернопіль : Терно-граф, 2013. 608 с.
7. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.
8. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник : рекомендовано МОН України / О. Ф. Скакун ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. 3-тє вид., доповн. і переробл. К. : Прав. єдність, 2012 . 524 с.
9. Тетарчук І., Дяків Т. Теорія держави і права: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 184 с.
10. Теорія держави і права : підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. 416 с
11. Теорія держави і права: держ. іспит / Ю. М. Оборотов, Н. М. Крестовська, А. Ф. Крижанівський, А. Ф. Матвєєва ; НУ "ОЮА" . Х. : Одиссей, 2013 . 256 с.
12. Теорія держави і права: навч. посібник / С. К. Бостан, С. Д. Гусарєв, Н. М. Пархоменко та ін. К. : Академія, 2013 . 348 с.
13. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

Допоміжна

14. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 85 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2020. 280 с.
15. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 84 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2019. 72 с.
16. Аврамова О., Жидкова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми // Право України. 2010. №2. С.101 – 107.
17. Арабаджи Н. Б. Цілістність правового порядку як основа для його цінності // Часопис Київського університету права. – 2012. - №1. – С. 51-55.
18. Аракелян М. Нова парадигма правозахисної функції сучасної демократичної держави // Право України. 2012. №12. С. 252-258.
19. Арнаутова Л. П. Об'єкт та предмет теорії держави і права за О. В. Суріловим // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу, присвяч. 15-річчю НУ "Одеська юридична академія" та 165-річчю Одес. школи права (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.): Т. 1 . 2012 . С. 119-121.
20. Бабенко, К. Участь парламенту у формуванні уряду: проблеми і перспективи конституційної реформи в Україні // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2012. № 1. С. 12-17.
21. Балаклицький А. І. Поняття та значення основних ознак держави на сучасному етапі розвитку суспільства: загальнотеоретична характеристика // Держава і право: Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. 2011. Вип. 53. С. 104-109.
22. Баластрик, Л. О. Механізм реалізації соціальних функцій держави: інституційний аспект // Фінанси України. 2013. № 5. С. 90-99.
23. Басова Ю. Ю. Дослідження змісту поняття "законність" в діяльності органів публічної адміністрації // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2012. № 5 (ч. 2, кн. 2). С. 170-175.
24. Бедрій, М. М. Звичаєве право як об'єкт історико-правових досліджень // Часопис Київського університету права. 2013. № 2. С. 30-33.
25. Берназюк Я. Особливості видання Президентом України актів, які не передбачені Конституцією України // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. 2013. № 1. С. 38-44.
26. Бистрик, Г. Принципи організації і функціонування механізму держави: теоретико-правові аспекти // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 11. С. 9-16.
27. Богушова І. В. Теоретико-правовий аналіз деяких підходів до типології держав // Часопис Київського університету права. 2012. №3. С. 29-31.
28. Бобровник С. В., Богінич О. Л. Систематизація законодавства України: Актуальні проблеми та перспективи розвитку. К., 1994.
29. Братасюк М. Г. Правова відповідальність в контексті основних типів праворозуміння // Часопис Київського університету права. 2013. - №1. С. 10-14.

30. Бутенко, В.О. Проблеми й основні напрямки розвитку правової експертизи нормативно-правових актів України // Проблеми законності: Акад. зб. наук. праць. 2010. Вип. 110. С. 220-226.
31. Васильєв, С. В. Кодифікація як основна форма систематизації джерел цивільного процесуального права України // Держава і право: Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. 2013. Вип. 59 . С. 244-250.
32. Волинець В. Охорона прав і свобод людини і громадянина як функція сучасної демократичної держави // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 4. С. 9-15.
33. Волинець В. Правові аспекти реалізації оборонної функції сучасної держави // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 5. С. 4-10.
34. Волинець, В. В. Функції держави і правове забезпечення її взаємодії з громадянським суспільством // Держава і право: Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. 2013. Вип. 59 . С. 16-23.
35. Волощук, О. Т. Імпічмент як форма контролю за діяльністю вищою посадовою особи // Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2012. Вип. 55 . 616 с. С. 184-191.
36. Гарджиєв Г. Офіційне тлумачення Конституції: поєднання онтологічного та епістеміологічного підходів // Філософія права і загальна теорія права. 2012. - №2. С. 14-38.
37. Геєць, В. М. Яке майбутнє у соціальної держави? // Економіка України : Політико-економічний журнал. 2013. № 7. С. 4-20.
38. Геня Б. Право і мораль в системі соціонормативного регулювання // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. 2013. № 2. С. 362-368.
39. Гетьман, А. П., Данильян О. Г. Демократична правосвідомість як мета правового виховання // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія : зб. наук. пр. X. : Право, 2013. 2013. №1(15). С. 84-92.
40. Гетьман, Є.А. Юридична природа та сутність зводу законів // Проблеми законності: Акад. зб. наук. праць . 1976-. 2010. Вип. 110 . 275 с. С. 3-9.
41. Голікова К. О. Дисципліна та законність у державному управлінні: поняття та способи їх забезпечення // Часопис Київського університету права. 2013. № 2. С. 110-113.
42. Головка С. Г., Бондаренко Д. Ю. Генеза прав і свобод людини як складових сучасної правової системи // Юридичний вісник. 2013. №3(28). С. 22-26.
43. Голубовський, В.Є. Правомірна поведінка: теоретико-методологічний аспект дослідження // Часопис Київського університету права. 2012. № 1. С. 68-72.

44. Гончаров, В. В. Динамічне тлумачення юридичних норм : монографія; НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування . Львів : СПОЛОМ, 2013 . 252 с.
45. Гордеєв В. Критерії класифікації юридичних фактів // Право України. 2012. №4. С. 396-403.
46. Гордимов А. В. Сучасний розвиток доктринальних джерел права в контексті захисту прав людини // Часопис Київського університету права. 2013. № 1. С. 40-44.
47. Грищук, В. К. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини : монографія. 2-ге вид., переробл. і доповн. Хмельницький : Хмельниц. ун-т управління та права, 2013 . 768 с.
48. Губань, Р. Питання адміністративно-територіального устрою України в рішення Конституційного Суду України та судів загальної юрисдикції // Вісник Конституційного Суду України. 2013. № 4. С. 80-90.
49. Гураленко Н. Основні концептуальні підходи до розуміння категорії «джерело права» // Юридична Україна. 2007. №6. С. 13-18.
50. Дениляк, О. Порівняльний аналіз механізмів стримувань і противаг між Президентом України, парламентом та Урядом України у владних моделях 1996 та 2004 років // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України: Наук. журнал. 2011. № 2 . 299 с. С. 174-181.
51. Джегава-Третьякова, С.Ю. Визначення та форми державного режиму // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (Одеса, 20-21 травня 2011 р.) . 2011 : Т. 1 . 2011 . С. 236-237.
52. Дмириєв Ю. А., Миронов В. О. Признаки государства: понимание и интерпретации // Государство и право. 2010. №10. С. 5-16.
53. Євхутіч, І. М. Стимулюючий вплив права та моралі на суспільний розвиток // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2012. № 1 (ч. 2, кн. 1). С. 54-59.
54. Житарев, Є. В. Перспективи використання модельних нормативних актів у правовій сфері України // Адвокат : Загальнодерж. період. вид. 2013. № 4. С. 37-41.
55. Журба, Я. М. Взаємообумовленість форми правління держави та способу формування і відповідальності уряду // Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2011. Вип. 53 . 704 с. С. 196-202.
56. Історія держави і права України: курс лекцій / Щербатюк В.М., Захарченко П.П. К.: Фенікс, 2018. 496 с.
57. Завальнюк, В. Антропологічні аспекти правозначущої поведінки // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. 2013. № 1. С. 11-17.
58. Загуменна Ю. О. Законність у правоохоронній діяльності органів внутрішніх справ України: зміст, проблеми визначення, концепції // Право і безпека. 2010. - № 4. С. 51- 55.
59. Заєць А. Концепції правової держави і верховенства права в українській правовій й доктрині // Право України. 2013. №9. С. 243-269.

60. Захаркевич, Т.С. Формування правової поведінки в контексті побудови в Україні правової держави // Часопис Київського університету права. 2012. № 3. С. 41-44.
61. Зверев, Є. О. Міжнародний договір як джерело національного права // Наукові записки Національного університету "Києво-Могилянська академія". Сер. "Юридичні науки: зб. наук. ст. 2010. Т. 103 . С. 41-44.
62. Зінченко О. В. Функції юридичних конструкцій: теоретико-правовий аналіз // Часопис Київського університету права. 2012. - №2. С.58-62.
63. Зубко, Г. Маргінальна поведінка як різновид правомірної поведінки особи // Підприємництво, господарство і право. - 2010. - № 12. С. 132-134.
64. Кабанець О. Є. Демократія як державний режим: теоретико-правовий аналіз // Часопис Київського університету права. 2012. - №4. С. 60-64.
65. Кадук, Т. Д. Проблеми реалізації парламентського контролю за діяльністю виконавчої влади в Україні // Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2013. Вип. 59 . 600 с.
66. Карманюк О. П. Реалізація юридичних обов'язків та їх вплив на правовий порядок // Часопис Київського університету права. 2012. №2. С. 62-65.
67. Карманюк О. П. Суб'єктивні права і юридичні обов'язки в контексті утвердження законності в українському суспільстві // Часопис Київського університету права. 2012. №3. С.48-52.
68. Кельман М. С. Питання методу і методологічного підходу у межах теорії права // Проблеми теорії та історії держави і права: збірник статей / за ред.. Ю. С. Шемшученка, О. К. Маріна, І. С. Гриценка; упор. О. В. Кресін, І. М. Ситар. К.; Львів: ЛьвДУВС, 2011. С. 3-7.
69. Ключковський, Ю. Суверенітет: держави чи народу? // Публічне право. 2013. № 3. С. 14-22.
70. Коваленко, В. В. Гарантії прав і свобод людини і громадянина України та шляхи їх удосконалення в контексті модернізації Конституції України // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 7. С. 57-65.
71. Козюба М. Співвідношення філософії права і загальної теорії права: історія і сучасність // Філософія права і загальна теорія права. 2012. №1. С. 107-115.
72. Колодій А. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика // Право України. 2013. №9. С. 270-288.
73. Комар, М. С. Соціальна держава як передумова забезпечення гідного рівня життя людини // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2013. № 2 (ч. 2, кн. 2). С. 52-57.
74. Косович В. До визначення поняття «нормативно-правовий акт»: практична необхідність і теоретична можливість уточнення // Право України. 2012. №9. С. 274-280.

75. Коструба, А. Норми права і правоприпиняючі юридичні факти в механізмі правового регулювання // Право України. 2011. № 3. С. 202-211.
76. Котенко М. В. Системний спосіб тлумачення правових норм: поняття, ознаки та місце в системі правоінтерпретаційної діяльності // Часопис Київського університету права. 2013. - № 2. С. 66-69.
77. Красовська В. Ефективність дії правових стимулів та обмежень у механізмі правового регулювання // Право України. 2010. № 6. С. 182-189.
78. Красюк, І. Роль науково-практичного коментаря в забезпеченні верховенства закону // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. 2013. № 2. С. 10-14.
79. Кривицький Ю. В. Історичний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичний аспект // Часопис Київського університету права. 2012. №1. С. 32-37.
80. Кривицький Ю. В. Механізм правового регулювання в сучасній теорії права // Часопис Київського університету права. 2009. - №4. С. 74-79.
81. Кривицький, Ю.В. Спеціалізовані норми права: поняття та структура // Наше право. 2010. № 2, ч. 1. С. 9-14.
82. Крижановський А. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи // Право України. 2013. №9. С. 229-242.
83. Крупчан, О. Д. Політичні діячі та державні службовці: підстави розмежування та їх вплив на компетенцію центральних органів виконавчої влади // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 8. С. 85-91.
84. Куян І. Я. До питання про родові і видові поняття суверенітету // Право України. 2013. №10. С. 185-193.
85. Лафітський, В. Правова держава і фактори її розвитку в порівняльно-правовому вимірі // Право України : Юрид. журн. 2013. № 3-4. С. 169-182.
86. Лепіш Н. Структура актів тлумачення норм права // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. - 2013. - № 2. С. 307-313.
87. Лисюк, І. І. Призначення та роль соціальних норм у регулюванні суспільних відносин // Держава і право: Юридичні і політичні науки* : зб. наук. праць. 2011. Вип. 51 . 768 с. С. 95-100.
88. Лисюк, І. І. Соціальні норми у державно організованому суспільстві // Держава і право: Юридичні і політичні науки* : зб. наук. праць. 2011. Вип. 53 . 704 с. С. 77-84.
89. Литвин В.М. Методологічні аспекти історичного пізнання в дослідженні української держави і права періоду незалежності // Держава і право суверенної України: проблеми теорії і практики . 2011 . 336 с. С. 10-21.
90. Луцький Р. П. Ієрархічність правових джерел (нормативних актів) як відображення буття позитивного права // Часопис Київського університету права. 2012. №2. С. 18-21.
91. Мазан Л. М. Поняття "дія нормативно-правових актів у часі" в контексті сучасного праворозуміння // Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2011. Вип. 53 . С. 65-71.

92. Майданик Р. Право України: дуалізм і система // Приватне право. 2013. - №2. С. 26-41.
93. Майданик Р. Судовий прецедент в країнах континентального права // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 2. С. 44-49.
94. Максимов С. Універсальність прав людини // Філософія права і загальна теорія права. 2013. №1. С. 110-117.
95. Маніліч, О. В. Співвідношення права та релігії як специфічних чинників соціально-нормативного регулювання суспільних відносин // Право і суспільство. 2012. № 6. С. 20-26.
96. Манько Д. Г. Особливості методології юридичної техніки й технології // Розвиток методології сучасної юриспруденції : матер. 3-ї Міжнар. наук. конф. (Одеса, 12 квітня 2013 р.) . 2013 . 220 с. С. 124-127.
97. Мельник А. Доповнюючі джерела українського права // Юридична Україна : Щомісячний правовий часопис. 2013. № 11. С. 30-36.
98. Михайлова Д. С. Проблеми обмеження цивільної дієздатності фізичної особи в Україні / Д. С. Михайлова // Держава і право: Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. - 2013. Вип.59. С. 314-317.
99. Міхальов, В. О., Олькіна О. В. Міжнародно- правові стандарти і права людини в Україні : навч.-метод. посібни; НУ "ОЮА" . Одеса : Фенікс, 2013 . 68 с.
100. Міхно О. Публічні та приватні правовідносини: сутність і критерії їх розмежування / Ольга Міхно // Підприємництво, господарство і право. 2013. № 9. С. 12- 15.
101. Молибога М. П. Тлумачення норм права: сутнісні характеристики // Часопис Київського університету права. - 2010. - № 2. С. 42-46.
102. Ніжиборська, Л. А. Особливості взаємодії правових і моральних норм // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2012. № 5 (ч. 2, кн. 2). С. 22-28.
103. Новітнє вчення про тлумачення правових актів : навч. посібник / В. Г. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін. Х. : Право, 2013 . 752 с.
104. Оборотов Ю. Загальнотеоретична юриспруденція як сучасна теорія держави і права // Право України. 2013. №9. С. 103-116.
105. Овчаренко, В. Актуальні питання вдосконалення діяльності Конституційного Суду України щодо забезпечення та захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина // Вісник Конституційного Суду України. 2013. № 4. С. 63-71.
106. Оніщенко Н. До питання про розвиток доктрини прав людини (роки незалежності) // Право України. 2013. №9. С. 176-193.
107. Пайда, Ю. Релігійні норми в системі нормативного регулювання суспільних відносин // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. – 2012. – №2. С. 127-132.
108. Паращевіна О.А. Категорія "суб'єкт права" у сучасній юриспруденції // Питання удосконалення методології сучасної юриспруденції

: тези 2-ої Міжнар. наук. конф., присвяч. пам'яті проф. О. В. Сурілова (Одеса, 30-31 березня 2012 р.) . 2012 . 276 с. С. 211-214.

109. Петришин О. Демократичні засади правової соціальної держави // Право України. 2013. - №8. С. 63-71.

110. Петришина М. Акти органів і посадових осіб органів місцевого самоврядування: сутність та особливості // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. праць . 2012. № 1(68) . С. 66-76.

111. Пікуля, Т.О. Механізм держави: ретроспективний огляд та сучасні наукові тенденції визначення // Право і суспільство. 2010. № 2. С. 9-15.

112. Полонка, І. Норма права як основа його нормативності // Підприємництво, господарство і право. 2012. № 8. С. 128-131.

113. Павлич С.В. До визначення поняття правотворчості // Часопис Київського університету права. 2007. № 1. С. 45-51.

114. Правова система України : історія, стан та перспективи. В 5 т./ За ред.. М. В. Цвіка, О. В. Петрішина. Х. : Право, 2008. Т. 1. Метрологічні та історичні проблеми формування та розвитку правової системи України. 728с.

115. Прокопенко О.С. Правотворення, правотворчість і законотворчість: проблеми співвідношення // Держава і право. 2007. - № 1. С. 88-94.

116. Проценко І. Адміністративні покарання як засіб забезпечення законності і правопорядку // Вісник прокуратури: Загальнодерж. фахове юрид. вид. 2013. № 6. С. 8-11.

117. Пундор, Ю. О. Про визначення змісту категорії "правосуб'єктність" у теорії права та галузевих теоріях цивільного і господарського права (порівняльний аспект) // Часопис Київського університету права. 2013. № 1. С. 60-63.

118. Рабінович П. Конституційні гарантії прав людини і громадянина: можливості модернізації в Україні // Право України. 2012. №8. С. 50-59.

119. Рабінович П. Проблема формування універсальної теорії права як спільної концептуальної основи теорії національного права і міжнародного права // Право України. 2013. - №5. С. 240-244.

120. Рабінович, П., Особа В. Загальна декларація прав людини: хто був її першим проєктантом? // Юридичний вісник України : Загальнонац. правова газ. 2013. 7-13 груд. (№ 49). С. 6-7.

121. Речицький В. В. Неформальний конституціоналізм II. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2021. 440 с.

122. Сенчук С. С. Соціальна природа правового порядку: теоретико-правовий вимір // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. 2013. - № 2 (ч. 2, кн. 2). С. 3-9.

123. Скрипнюк, О. Державний суверенітет: генеза доктрини та визначення поняття (частина перша) // Публічне право. 2013. № 2. С. 6-12.

124. Солдатенко О. Право і державна влада: проблема легітимності // Філософія права і загальна теорія права. 2012. №1. С. 167-176.

125. Соляр С. П. Громадянське суспільство: загальнотеоретичні підходи до визначення // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України. Х. : Право, 2013. №1(72). С. 271-279.
126. Сухонос В. Статус глави держави в умовах демократичного режиму // Право України. 2013. №8. С. 106-113.
127. Теплюк М. Деякі питання методології визначення поняття введення закону в дію // Віче : Теорет. і громадсько-політ. Журнал. 2012. № 7. С.10-13.
128. Хоменко, О. В. Виконавча влада за умов президентської республіки // Право і суспільство. 2013. № 5. С. 29-39.
129. Чиркин В. Формаційно-цивілізаційний підхід до класифікації правових систем і сімей // Порівняльне правознавство. 2012. №4. С. 63-83.
130. Шатіло В. Органи виконавчої влади у структурі конституційного механізму державної влади // Право України. 2012. №8. С. 341-347.
131. Шилінгов В. С. Поділ права на приватне та публічне як фундаментальна засада правової системи демократичного суспільства // Часопис Київського університету права. 2012. №1. С.48-51.
132. Шило С. М. Законність у діяльності публічної адміністрації: термінологічний апарат дослідження // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. - 2013. - № 2 (ч. 2, кн. 1). С. 184-189.
133. Щербанюк О. Проблема реалізація народного суверенітету в умовах конституційної модернізації // Право України. 2012. № 9. С. 291-301.

Інформаційні ресурси

1. Правовий портал «Ліга: Закон» - законодавство України: <http://search.ligazakon.ua/>
2. Верховна Рада України. URL : <https://www.rada.gov.ua/>
3. Президент України. URL : <https://www.president.gov.ua/ru>
4. Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
5. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
6. Національна академія правових наук України. URL: <http://www.aprnu.kharkiv.org/>
7. Конституційний Суд України. URL : <https://ccu.gov.ua/>.
8. Газета "Урядовий кур'єр" URL : <http://ukurier.gov.ua/uk/>
9. Газета "Юридична практика" URL : <http://presa.ua/juridicheskaja-praktika.html>
10. Міністерство внутрішніх справ України. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/contacts/ministry-internal-affairs>.
11. Міністерства Юстиції України www.gdo.kiev.ua
12. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/>
13. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>

14. Бібліотечно-бібліографічні ресурси Верховної Ради України. URL : <http://lib.rada.gov.ua/static/about/welcome.html>
15. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL : <https://nlu.org.ua/>
16. Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету ім. М.Є Жуковського (ХАІ). URL : <https://library.khai.edu/>